

כר' זלמן הקכה אשכנז

202

תורה ליה לנו משה מורסה קהלת יעקב, כל אחזיל חייג מלח נחן לנו צממתי
 חורס חככי ולא יהי לך מפי הגבורה שמענו, וססה חייח לכל חי לקיים כל התורה
 כי כוזה מלח שחין צירחאל שיטשו צכהן וכן להיפך וכן צברי וצממך מלח חחיים חלח
 מחקיינו צין כולם שכולם כנוף חי ועיין שליח ריש ספרו, וססה כתיב צממך חורה ויענו כל
 העם יחדיו ויחמרו כל אשר דבר חי כעסה, הסונה שחמרו שכולם יחד יקיימו כל אשר
 דבר חי שליח לכל חי לקיימו רק כולם יחד ולכן לא כיהסו עד שסיו כולם צממרה חחח
 כדכתיב ויחן חסו שחמרו ריע וחחצח לרעך כמוך זה כלל גדול צמורה שחס כולם צממרה
 חחח חז חפטר לכל חי לקיים הסורה כי מעסה כולם יחשז חאלו כיה עסה כסס צממרה
 חחח וחחז חחי כגופו ככיל, והיינו חורה ליה לנו משה מורסה חיה לנו קהלת יעקב
 שקק צקסלת כוכל לקיימה כולם, וחמרו ויהי ציסרון חלך כי חלך לויק מעמיר חיה
 כדחמרו ציני חוקי חלך יהודה כנדקו מוך ועד צחר סצנו חלך מי סלח חיה צקי צעומח
 ומלך צושפט יעמיד הסורה, וסייס ויהי ציסרון חלך וחח המחחר כולם ועסה סלום
 ציכס וחלמלח מורחו וכי והיינו צהחחקף חלחי העם יחד סצני ישראל סכולס צחחדות
 וריעות על יד חמלך וחח חפטר צקיס הסורה עיד סצחצנו ויס לסחריך וקי"ל:

1) סמך ספר

מזי כמוך, עם נושע בדי' מנן עזרך ואשר הרב גאותך
 ויכחשו איביך לך ואתה על במותימו תדרוך (לג—כט)

באמת אין ישועתם של ישראל באה אלא מכוחו של השם יתברך,
 שהוא מגנם ועורם, ולא על-ידי כוחות טבעיים; אולם, ואשר הרב
 גאותך — זה שישראל נאלצים לפעמים להשתמש בחרב ולנקוט
 באמצעים טבעיים, הרי זה כדי „ויכחשו איביך לך” — למען לא יאמינו
 האויבים בנח על-טבעי זה ויחשבו שישראל סומכים רק על החרב, כי
 אז „ואתה על במותימו תדרוך” — העז יעיוו לצאת נגדך למלחמה וממילא
 תוכל לנצחם ולדרוך על במותיהם. שכן אלמלי היו העמים יודעים את
 האמת, כי ישראל הם „עם נושע בדי”, לא היו מעיזים לעולם להילחם
 נגד ישראל, אלא היו אומרים כמצרים בשעתו: אנוסה מפני ישראל
 כי די נלחם במצרים, ולא היו ישראל יכולים איפוא לנצחם ולראות
 במפלחם... (עץ החיים)

2) חייג חייג

לד (א) ויעל משה. כתב החכם רבי אברהם ז"ל: לפי דעתי כי מזה הפסוק ואילך כתב
 יהושע, כי אחר שהלך משה לא ירד⁵², ובדרך נבואה כתב: אותה והעד:
 ויראהו ה' גם: ויאמר ה' אליו גם: ויקבר אותו⁵³, עד כאן. והוצרך לפרש כן לפי
 שקשה בעיניו שיכתוב משה מיתתו וקבורתו, ואינו אמת, ואין פירושו נכון. אבל הנכון
 להאמין והקבלה האמתית שיש לנו כי משה כתב התורה כלה מבראשית עד לעיני כל
 ישראל הכל מפי הגבורה. [והנה משה כמעתיק מספר קדמון מתחלה ועד סוף.] את

3) חייג חייג

באות. וזו היא דעת רבי מאיר⁵⁵ שאמר: אפשר ספר תורה חסר את אחת ומשה אומר:
 לקוח את ספר התורה הזה⁵⁶, אלא הקב"ה אומר ומשה כותב בדמע. ונראה לי שאין
 לתמוה אם יכתוב משה: וימת שם משה עבד ה' ⁵⁷, ויקבור אותו בגי'⁵⁸, והוא בחיים, כי
 היה כותב מה שעתיד להיות, וכן למעלה בדברי השירה: וירא ה' וינאץ מכעס בניו
 ובנותיו⁵⁹, שהודיע בזה מה שעתיד להיות בבית ראשון, וכן בשאר הענינים בפסוקי
 העתידות שמדבר בהם בלשון עבר, שכל הנביאים נוהגים המנהג הזה בדבריהם לדבר
 עבר במקום עתיד.

שחוק ודמע

„תניא וימת שם משה עבד ה' (דברים לד, ה) אפשר משה חי
 וכתב וימת שם משה. אלא עד כאן כתב משה מכאן ואילך כתב יהושע
 דברי ר"י ואמרי לה ר' נחמיה. אמר לו ר"ש אפשר ספר תורה חסר
 את אחת וכתוב לקוח את ספר התורה הזה, אלא עד כאן הקב"ה
 אומר ומשה כותב, מכאן ואילך הקב"ה אומר ומשה כותב בדמע”
 (בבא בתרא טו).

קיינו חייג

מזי שחושב שאם יהושע כתב שמונה פסוקים אחרונים בתורה,
 לא נכתבו אלה בדמע, אינו אלא טעות. גם אם יהושע כתב אותם.
 הם נכתבו בדמע. כי איך יכול יהושע לכתוב את הכתוב „ויהושע בן
 נון מלא רוח חכמה” (דברים לד, ט) בלי דמעות? יהושע שהיה ענו
 עד שגם משה שהיה „ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה”
 (ויקרא יב, י) ולא ידע באוה מהי. גם הוא ראה ענוותנותיה של

4)

1)

חכמה

5

לד, א-ב ויראהו ה' את כל הארץ את הגלעד
 עד דן, ואת כל נפתלי וכו'.
 הנה מה שהראה השי"ת למשה הארץ היה לפי
 שאמר (במדבר יד, כג) "וכל מנאצי לא יראהו",
 כזה שלא יאמרו הבריות שמשה בכלל מנאציו
 חלילה, לכן הראהו הארץ. והנה מפעלות משה
 היה לעין כל בפרהסיא לעיני רבבות אלפי
 ישראל: - הענגים, וקריעת ים סוף, ומן, ומים
 מצור. ולכן אמר (להלן פסוק יד) "ולכל המורא
 הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל", כי לא
 היה בזה כשאר הנביאים אשר מופתיהם מעט
 אשר היו בפרהסיא. לא כן משה אשר על ידו
 ניתנה התורה, היה בגלוי מאוד, למען לא יוכל
 אדם להכחישם בעתיד ולא יתלה זה דור אחרון
 כי יבוא בדמיון כוזב או במפעל אחר טבעי, כי
 כל חולק על המפורסמות אינו רק בודד מתכרת
 אדם, כי מי הביארו לדיעת כתב ולשונו ולכל
 הידיעות אם לא המפורסמות? ! [עיין בפרק במה
 מדליקין (שבת לא, א) גבי גר שבא לפני הלל,
 אפיך ליה וכו']. ולכן צריק ביאור מה היה המוסת
 כי השם הראה אל משה כל הארץ.²

אולם נתבונן מדוע כתבה התורה "דן ונפתלי
 וארץ יהודה", יותר היה לכתוב כי הראה לו
 "הארץ לגבולותיה"³. אך יתכן, כי הארץ נתחלקה
 בגורל בשילה לפני כל ישראל (יהושע יח, א),
 והיה כתוב ממשה ספר כולל כל הארץ לגבולותיה
 כפי מה שהראהו השם: - זה המחזן ארץ יהודה,
 וזה ארץ נפתלי, וזה ארץ אפרים ומנשה, וזה דן,⁴
 וזה מדתו כך וזה כך, כך הראה אותו השי"י.
 ולאחרי זה, כשהפילו השבטים הגורלות ונפל
 בגורל כאשר היה כתוב בספר משה כפי מה
 שהראהו השי"י, ראו הכל כי השם הראה למשה
 איך שיתחלק הארץ בגורל לכל שבט ושבט. ועל
 פי זה יתכן לפרש הכתוב ביהושע (כד, כו)
 "ויכתוב יהושע את הדברים האלה בספר תורת
 אלהים"⁵, כי רק אחרי שהפיל יהושע הגורל
 ראו הכל אמיתת הפסוקים האלה איך שהראהו
 השי"י הכל למשה. והוא לא היה בגזירת דור
 המדבר, ומת בעבור טעמים עמוקים וכמוסים בסוד
 אלוה. ועיין מכות יא, א.²

יהושע תלמידו (ראה יונתן בן עוזיאל שם יג, טז), יהושע זה לא
 יכול היה לכתוב פסוק של שבח עצמו בלי דמעות.

אדרבה, דמעותיו של יהושע היו מרובות מדמעותיו של משה. כי
 משה הויל דמעות רק על "וימת שם משה" באם כתב פסוק זה,
 ואילו יהושע הויל דמעות גם על "וימת שם משה" בתוך כלל ישראל
 שהכתוב מעיד עליהם, ויבכו בני ישראל את משה בערבת מואב
 (דברים לד, ח), וגם על "ויהושע מלא רוח חכמה".

לפי כל הדעות נכתב, איפוא, סיומה של תורה מתוך דמעות. באמת
 אמרו יפות דמעות לגומרה של תורה. כי לגומרה של תורה עושים
 משתה ושמחה (ראה ארי"ה סימן תרטט ברמ"א שם) ובמקום שיש
 שמחה יפות דמעות. כי כתוב "עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה"
 (תהלים ב, יא). "מאי וגילו ברעדה? אמר ר' אדא בר מתנא אמר
 רבה, במקום גילה שם תהא רעדה" (ברכות ל).

וכבר אמרו חז"ל גם "שש דמעות הן שלש יפות ושלוש רעות
 וכו' ושל שחוק יפות" (שבת קנא-קנב). דמעות שבאות בשעת שחוק,
 בין אם הן תולדות השחוק הנה ובין אם אין הן תולדות השחוק הנה

יפות הן. דמעות אלה מרככות את השחוק שלא יצרים את האוזן
 בצניעותו היבשה. דמעות אלה רוחצות את השחוק שלא יהיה בו אף
 שמץ של הוללות. שלא יהיה בו דופי של הנאה גופנית חמדת
 מופרות. דמעות אלה מנקות את השחוק מכל רבב של אנכיות אישית.
 וכמו שהדמעות יפות לשחוק, כך השחוק יפה לדמעות. השחוק
 מפיג את הצער והכאב שהביאו לעולם את הדמעות. השחוק ממתיק
 במדה מסוימת את המרירות של הדמעות. שחוק ודמע כשהם באים
 ביחד כמוזג של אמת אין דבר יפה מהם.

גם דמעות אלה שהוילו או משה או יהושע לגומרה של תורה,
 תורה היא. ואם אי אפשר היה למסור אותן בתוך השטין של
 תורה שבכתב, הן נמסרו לנו בין השטין של התורה שבכתב, כמו כל
 המורה שבעל פה שאפשר לקרוא אותה בין השטין של תורה שבכתב
 למי שעינו חדה. דמעות אלה גושרות מעיניהם של יהודים בשעה
 שהם שמחים עם גומרה של תורה ביום שמחת תורה. דמעות אלה
 לא נתייבשו עד היום הנה כמו שהתורה לא נתיישנה עד היום הנה.

מול בית פעור: הוא טעם שנקבר דוקא
 באותו מקום¹⁹, כדי להשפיל כח בית פעור,
 כמו שכתבו התוספות בסוטה (יד, א) בשם
 המדרש²⁰.

ולא ידע איש וגו': בא הכתוב לבאר על
 שנמנע ממשה רבינו מקום קבורה יפה,
 אשר ידענו תאות הצדיקים לכך. אמנם כבר
 נתבאר בספר בראשית (מט, ל) שלשה
 דברים במקום קבורה שנפש הצדיק מתאוה,
 א' שיהא מקום קנוי לו, ולא בשדה אחר²¹.

ב' שיהא לאותו מקום זכות, כמו ארץ
 ישראל או מקום תורה, וכדומה סגולה
 רוחנית. ג' לנות אצל אבות או אצל מי
 ששימשהו בחייו²².

וביאר הכתוב טעם על שנעדר ממשה ג'
 דברים הללו: א', "ויקבור אותו וגו'" -
 הקב"ה כביכול, או הוא קבר את עצמו²³,
 וא"כ היה בדרך נס ופלא, ומוכח מזה שזו
 היתה בריאה מששת ימי בראשית למקום
 קבורת משה²⁴, ולא היה קנוי מתחילה
 למואב אלא למשה ביחוד. ב', "מול בית
 פעור" - זכה בזה המקום לדבר הגדול
 לזכות את הרבים להבדיל מטומאת הפעור.

ואין לך 'מקום יפה' מזה שזכות הרבים
 תלויה בו. ג', "ולא ידע איש²⁵ וגו'" - לא
 היה שייך נחת רוח למשה בצוותא²⁶. שהיה
 מובדל משאר נשמות המתים²⁷, כמו שהיה
 מובדל בחייו מכל אדם, כי לא היה מסוגל
 לטבע הליכות עולם רק בדרך נס, כמו
 שכתבתי בספר במדבר (כא, ב) ובכמה
 מקומות, כך בקבורה לא ידע איש ערכו.

פְּרִשְׁת וְזֹאת הַבְּרָכָה

וַיִּקְבַּר אֶתוֹ בְּנֵי בְּאֵרֶץ מוֹאָב מוֹל בֵּית פְּעוֹר (הַבָּרִים לֵיד, ו). הַטַּעַם שֶׁנִּקְבַּר מֹשֶׁה רַבְּנוּ דְּנִקְא בְּאוֹתוֹ מְקוֹם, הוּא כְּדֵי לְהַשְׁפִּיל כַּחַ בֵּית פְּעוֹר... וְזָכָה בְּזֶה הַמְּקוֹם לְדַבֵּר הַגְּדוֹל - לְזַכּוֹת אֶת הַרְבִּים לְהַבְדִּיל מִטְּמֵאת הַפְּעוֹר, וְאִין לָהּ מְקוֹם יְפֵה מִנָּה, שְׂזָכוֹת הַרְבִּים תְּלוּי בּוֹ (הַעֲמַק דְּדָבָר).

Handwritten note:
 אלה
 יצא
 ח'

"רַקִּס"

מַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה בְּאֶבְרָךְ תִּלְמִיד חָכֵם שְׁעוֹסֵק בְּקִרְוֵב רְחוּקִים, שְׁבִימֵי הַמְּלַחְמָה הָאֲחֵרוֹנָה נִסַּע אֶל הָעִיר אֲשֶׁקְלוֹן, כְּדֵי לְקַרֵב וּלְחַזֵּק אֶת רוּחַם שֶׁל הַתּוֹשָׁבִים שֶׁהָיוּ נִתְּוֹנִים כַּמַּעֲט בְּכָל יוֹם לִירֵי טִילִים מְרֻצוּעַת עֲזָה.

בְּעוֹדוֹ נוֹהֵג בְּמִכּוֹנֵיתוֹ בְּרַחוּב הָעִיר, לְפָתַע נִשְׁמָעָה אֲזַעְקָה. בְּהִלָּה גְּדוֹלָה הִיָּתָה בְּמִקּוֹם, וְהָאֶבְרָךְ עָמַד לְסִטּוֹת לְצַדֵּי הַכְּבִישׁ, כְּדֵי לְעַצֵּר וּלְרוֹץ לְעֵבֵר מְרַחֵב מוֹיָגוֹ, וּפְתָאוֹם קַפֵּץ לְכַבֵּשׁ כָּלֵב מִבְּהֵל, אֶל תַּחַת גִּלְגָּלֵי הַרְכָּב וְנִדְרָס.

הָאֶבְרָךְ מֵהָרַ לְצֵאתוֹ מֵהַרְכָּב וּלְהִסְתַּתֵּר. לְאַחַר מִסְפָּר דְּקוֹת, כִּשְׁשֵׁב אֶל מִכּוֹנֵיתוֹ, הִבְחִין בְּבַעֲלֵי הַכָּלֵב, שֶׁבָּכּוּ אֶת מוֹת כָּלֵבָם הָאֶהוּב, וְחִפְּשׂוּ אַחַר הַנֶּהֱג הַדּוֹרָס. הָאֶבְרָךְ נִגַּשׁ אֲלֵיהֶם וְהִבִּיעַ אֶת צַעְרוֹ הָרַב וְ"תִנְחַחוּמִיו"; "הָאֲמִינוּ לִי, אִינְנִי אֲשֶׁם, הַפְּגִיעָה בְּכָלֵב הִיָּתָה בְּלִתי נִמְנַעַת. הוּא פְּשׁוּט נִכְנָס אֶל מִתַּחַת לְגִלְגָּלִים. אֲבָל אֲשֶׁלֶם לָכֵם אֶת כָּל שְׁוִיו, וְאֶף אֶפְצָה אֶתְכֶם עַל עֲגַמַת הַנֶּפֶשׁ...".

הָאֲנָשִׁים, שֶׁהָיוּ רְחוּקִים מְאֹד מִשְׁמִירַת תּוֹרָה וּמִצְוֹת, הָיוּ הַמוֹמִים. הֵם לֹא הֶעֱלוּ עַל דַּעְתָּם לְפָגֵשׁ בְּאָדָם חֲרָדִי כֹה נִחְמָד וְ"חֲבָרְמָן". הֵם וְתָרוּ עַל הַכֶּסֶף, וְעַד מֵהָרָה הִתְפַּתְּחָה שִׂיחָה נְעִימָה בֵּין הַצְּדָדִים, וּבִסּוּפָה, הַחֲלִט לְקִים מִפְּגֵשׁ בְּבֵית מִשְׁפַּחַת הַכָּלֵב, לְשֵׁם הַכֶּרֶת הַיְהוּדוֹת וְהַעֲצַמַת הָאֲמוּנָה.

לֹא הָיָה זֶה מִפְּגֵשׁ חַד פְּעַמֵי. הַתִּלְמִיד חָכֵם הַמְּשִׁיךְ לְהַגִּיעַ אֶל הַמְּקוֹם אַחַת לְשָׁבוּעַ, וּלְמִסַּר שְׁעוֹר תּוֹרָה לְצַבּוֹר הַגְּדוֹל שֶׁהַצְּטָרֵף לְמַפְגָּשִׁים הַמְּעַנִּינִים...

וְהִנֵּה, לְאַחַר מִסְפָּר חֲדָשִׁים, פָּנּוּ בְּנֵי הַבַּיִת, שְׁעֵדִין הָיוּ רַק בְּתַחֲלַת דְּרָכָם בְּתִשְׁבָּה, אֶל הָאֶבְרָךְ וְהוֹדִיעוּהוּ: "הַחֲלִטְנוּ לְהַפּוֹךְ אֶת הַמְּרַתֵּף הַגְּדוֹל שֶׁבְּבֵיתָנוּ לְמַדְרָשָׁה לַיהוּדוֹת, אֲלֵיָהּ יִגִּיעוּ בְּעֲזַרַת ה' מְרַצִּים חֲשׁוּבִים, וְגַם

תִּתְקִים בָּהּ פְּעִילוֹת תּוֹרָנִית לִילָדִים, וְכָל זֹאת עַל מְנַת לְקַרֵב אֶת בְּנֵי הַשְּׂכוּנָה לְתוֹרָה...".

הָאֶבְרָךְ הִבִּיעַ אֶת הַתְּפַעֲלוֹתוֹ מֵהַיְזָמָה הַבְּרוּכָה, אֶף כָּאֵן הִגִּיעָה הוֹדְעָה נּוֹסֶפֶת מִבְּנֵי הַבַּיִת: "הַחֲלִטְנוּ כִּי שְׁמָה שֶׁל הַמְּדַרְשָׁה יִהְיֶה עַל שֵׁם 'רַקִּס', כְּלַבְנוּ הַבְּלִתי נִשְׁכָּח שֶׁנִּסְפָּה בְּתֵאוּנָה שְׂאֲרַעָה בִימֵי הַמְּלַחְמָה... בְּזֶה נִנְצִיחַ אֶת זְכוֹרוֹ שֶׁל כְּלַבְנוּ הָאֶהוּב, שֶׁעַל יְדוֹ הִתְחִילָה כָּל הַהִכְרוֹת שֶׁלָּנוּ עִמָּהּ וְעַם הַיְהוּדוֹת...".

3

האברך החליט שלא להגיב בינתיים, ונגש אל הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א ושאל: "האם מתר לי להסכים לדרישתם של בני המשפחה?..."

תשובה

במסכת יומא (ט.) מופיע שמו של "רבי יוחנן בן תורתא" (רבי יוחנן בן הפרה, ש"תורתא" בארמית פרושה פרה). מי היה אותו רבי יוחנן? מדוע נקרא בנה של הפרה? -

pe (9)

ובכן, מספר במדרש (פסיקתא רבתי י"ד): מעשה שהיה בחסיד אחד שהיתה לו פרה אחת, והיה חורש בה בכל יום ויום, וכשהגיע יום השבת מניח אותה. לימים, ירד אותו צדיק מנכסיו, ולא היה בידו כלום, עד שמכר פרתו לגוי אחד. הגוי חרש בפרה ששת ימים, אך ביום השבת רבצה הפרה ולא רצתה לעשות מלאכה. הפה אותה הגוי וחיבט בה, אך לא הועיל לו כלום. הלך הגוי לבית החסיד שמכר לו את הפרה, ואמר לו: "ששת ימים עבדתי בה, וביום השבת הוצאתי אותה לחוץ לחרש בה, ורבצה, ולא רצתה לעשות שום מלאכה; בוא וטול פרתך והשב את כספיי!".

הבין אותו חסיד מפני מה אינה עושה מלאכה, לפי שהיתה למודה לנוח ביום השבת. נגש החסיד לפרה ולחש באזניה: "אוי פרה פרה, כשהיית בדי, כיהודי השומר את השבת הקדושה, לא העבדתי אותך ביום השבת, אך עכשיו גרמו לי עוונותי, ומכרתי אותך לזה הגוי. בבקשה ממך, עשי רצון אדוניך". פיון שאמר לה כך, עמדה ובקשה לעשות מלאכה.

נבהל הגוי ושאל את היהודי: "הגד לי, שמא כשפת אותה? לא אניח לך עד שתגיד לי מה עשית לה או מה אמרת באזניה!" היהודי הצדיק ספר לגוי את האמת, וחזר בפניו על המלים שהשמיע באזני הפרה.

לשמע הדברים נדהם הגוי ונזדעזע. נשא קל-וחמר בעצמו ואמר: "מה פרה זו שאין לה לא דעת ולא תבונה, הכירה את בוראה, אני שבראני הקב"ה בצלמו ובדמותו, ונתן לי דעת ובונה, לא יהא ראוי לי להכיר את בוראיי?". מיד נתגיר, והיה ירא שמים, וזכה ללמוד תורה, עד שנקרא "רבי יוחנן בן תורתא".

שמו של חכם זה נקרא על שם הפרה, משום שפרה זו גרמה לו להתגיר ולהיות "גר שנתגיר כקטן שנולד". [אגב, דבר מדהים כותב הרמ"ע מפאנו (גלגולי נשמות אות ו'): באותה פרה מפלאה שהיתה סמל לקדשת השבת, היתה מגלגלת נפשה של... ושתי המרשעת! שפידוע היתה מעבידה באכזריות את בנות ישראל בשבת קדש, וכעת התגלגלה בנפש הפרה, שספגה מכות נמרצות מבעליה הגוי, ובכל זאת לא הסכימה לחלל את השבת!].

ויש מקום ללמוד מכאן אף לענייננו - שגם כאן נתן להניח לאנשים לקרא למדרשה על שם הכלב ש"בגלגולו" זכו להתקרב ליהדות.

וכשהציע הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א את השאלה לפני מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א, השיב מרן: מה אכפת לנו איך הם יקראו לבית

(4)

ויפן דש? ... יקראו באיזה שם שיקראו, העקר מבחינתנו הוא להגדיל תורה ולהאדירה, שיקום במקום בית מדרש, שיפיץ תורה וקדשה, ובו יתקיימו שעורי תורה לילדים, לנער ולמבגרים, ויתקרבו בני המקום לשמירת תורה ומצוות...

לסכום: נתן להסכים לדרישת האנשים, כדי להשיב בתשובה עוד ועוד מאחינו התועים.

(10) פ

*How Can We Be Happy on this Simhat Torah?*¹

(11)
הסכ
13/10/20
Rabbi Camm

Earlier this week, a number of people called me to express their very deeply held feelings. Considering the difficult position of Israel, the carnage, the dangers, and the grim outlook, how can we possibly sing and dance when we celebrate Simhat Torah? When all American Jews walk around distraught, depressed, and unhappy, how can we bring ourselves to be cheerful and joyous? Is it not inappropriate to act merry at a time of this sort?

I confess that I too am troubled by this conflict of emotions and sentiments. How, indeed, shall we participate in a joyous Simhat Torah when Israeli soldiers have suffered such high casualties? How shall we sing while Jewish mothers weep? How shall we dance while Jewish families in Israel grieve?

So, shall we act on these sentiments and therefore mute, moderate, or even cancel our Simhat Torah celebrations?

1. October 18, 19-3. This sermon was given during the Yom Kippur War.

(5)

The answer is: No, most certainly no. My conclusion issues not only from halakhic considerations, but from my reading of the spiritual judgment of Judaism as well. What is *simcha* (joy, happiness)? Maimonides tells us (Laws of the Holidays 6:20) first what it is not – it must never be frivolousness and levity. Rather, true Jewish joy must contribute to service to the Creator of all that exists.

We can, I believe, discern at least four specific strands in this complex emotion called *simcha*. First, Jewish joy is a sign of faith. It is an expression of our commitment to the existence of God as the Source of all. We are told to be joyous "before the Lord" (Deuteronomy 16:11). Halakhically, the presentation of oneself "before the Lord" occasions *simcha*. The very knowledge that you stand in the presence of the Lord, that itself is the greatest source of joy. That is why our holiday is called Simchat Torah, the happiness with the Torah. How happy are we that we are people of Torah, a people whose base passions are restrained and whose aspirations are refined by Torah.

In the psalm that we usually recite on Saturdays and holidays before the Grace after Meals, we say the following words: "Then it was said among the nations, the Lord has done great things for them. The Lord has done great things for us, we rejoiced" (Psalms 126:2-3). Rabbi Samson Raphael Hirsch makes a most incisive comment on these two verses. The nations of the world were able to appreciate God's greatness to us after they saw the full victory of Israel's restoration. However, we Jews were able to be happy even before that, even during the bitterness of exile, even during the long oppression which the nations visited upon us. Only then, at the time of triumph, were the nations able to understand happiness. But we ourselves were able to rejoice and achieve happiness even before our liberation and triumph, even at the time that adversity surrounded us from all sides. For Jews are possessed of faith, and this is what gives us *simcha*.

The second strand in *simcha* is *bitahon*, confidence in the Almighty that He will help us. As we shall say tomorrow during the *hakafof* around the synagogue: "God who helps the poor and the downtrodden and the disadvantaged will help us."

Just yesterday, a nurse returned to the United States directly from serving with the Israeli army at the Suez front. What she reported

was most revealing. She served with a group of young Sephardi soldiers, most of whom were so-called secularists or non-religious. She described how they gathered on the eve of Sukkot to *daven Ma'ariv* without lights but under the full moon over the Sinai. Afterwards they retired to a *sukka*, and there they ate their festive meal. She described the utter devotion of the soldiers who prayed fervently and ate in the *sukka* performing the *mitzva* with great attentiveness and love. Then they left the *sukka* – and the *sukka* traveled away on the back of a truck! She was asked: What did you find most unnerving, most upsetting? Her answer speaks volumes. She replied, "When I returned to New York and saw the long, drawn, sad faces on the Jews of the United States!"

Many of us were rightly disturbed by the unwarranted confidence and even cockiness of the Israeli spokesmen in their initial reactions to the Yom Kippur attack. But the Israelis are not fools. They learn quickly. And they are not fools when they refuse to succumb to depression and despair. They are greater realists than we are. Consider how wise their perspective is. They know that although the situation today is not as good as in 1967, it is better than in 1948! And it is a million times better than in 1940, or 1941, 1942, 1943 or 1944!

The third component of *simcha* for the Jew issues from a recognition of the complexities, ambivalences, and ambiguities of life. The Jew knows that there is no sorrow without consolation, no joy without sadness. The Jew's *simcha* is one that has been tested in the crucible of life; it is not a blind fiction that is created as a means of psychological self-defense.

The Rabbis taught in *Avot*: "Do not despair of retribution" (1:7). This can be interpreted in two ways. One is that when things are going well, when good fortune smiles upon you and you bask in affluence and good health, do not imagine that it will always remain thus. Do not forget the underlying misery and sadness and insecurity of life. Do not give up on the possibility that adversity may strike, cruelly and suddenly. But there is another way to interpret the same *mishna*: Never despair because of adversity! When misfortune strikes, when life seems to crowd you in, when you are caught in narrow straits, when the sun has set and life seems to have darkened – nevertheless, do not give up, do not yield to despair, do not imagine that help will never come!

That is why we break a glass at a wedding, at the time of supreme joy, in memory of the destruction of the Temple. And that is why on Tisha B'Av, the day of national calamity, we do not say the *Taifanun* prayer, because this very day is called a *mo'ed*, a holiday! We introduce a note of sadness during the wedding, and a note of joy during Tisha B'Av. Yet, we do weep on Tisha B'Av and we do dance at weddings! Our sorrow is never untouched by a realistic recognition of the disaster of life. To be sad does not mean to interpret all of existence as an unmitigated evil, and to be happy does not mean to ignore the tragic dimension of life. No wonder the *Halakha* teaches that there are times we must recite two blessings simultaneously – the blessing over good news and the blessing over evil tidings (such as when we receive an inheritance after a relative passes away):

A great Sephardic sage, Rabbi Haim Alfandari, was once asked why we recite the *Ma Nishtana* on Passover and not on Sukkot. After all, with all the differentness of the Passover *seder*, there is something much more blatantly unusual, and that is the Sukkot festival – especially leaving one's home and repairing to a little booth built outdoors. He answered that the nature and the meaning of the Sukkot festival is about leaving your permanent home and going into a temporary domicile. The symbol of the *sukka* signifies temporariness, exile, wandering. It is a sign of *galut*, exile. And that is the answer: *Galut*, wandering, exile, suffering – all this is nothing new, no surprise to a Jewish child! When he sees this he is not moved to ask, "Why is this night different?" And nevertheless, despite the symbol of exile and wandering and persecution, it is a holiday that is called "the time of our happiness." And we sing. And we dance.

For this is the Jewish way – we recognize the interpenetration of sadness and joy, of fortune and misfortune, of adversity and gladness.

Simha is a paradoxical phenomenon, especially with us Jews. We are usually happy because things are going our way, but not always. Often we manage to retain our emotional equanimity and spiritual composure *despite* adversity, and sometimes even *because* of adversity. If Jews had decided to spurn *simha* because of misfortune, we would have had a year-long Tisha B'Av for the last 1,900 years! After the destruction of the Temple in the year 70, there was indeed a group of people

who declared that they would never again eat meat or drink wine or celebrate at weddings because of their disconsolate grief at the destruction of the Temple and loss of national independence. Certainly, their hearts were in the right places. But the *Halakha* disagreed with these mourners. It declared that we institute various ceremonies to memorialize the destruction – but not a life-long reenactment of the destruction.

Furthermore, if *simha* is to be expressed only when our joy is complete and unmarred, by what moral right has any Jew in this country, or any other country, sung or danced or gone to the theater or watched television or made a party these past thirty years?!

In reading the various diaries of the survivors of the Holocaust, and in talking to members of this congregation – some of whom are here this morning – who lived through the death camps, I learned that in the very concentration camps, during Simchat Torah, when the Nazis increased their viciousness and their bestiality, nonetheless Jews continued to sing and, if possible, dance and will themselves into a happy frame of mind! They did not yield to the grief and the depression that the enemies wished and visited upon them!

Of course we will not forget the soldiers who fell on the Golan Heights or in the Sinai desert. They are our flesh and blood. We weep with their broken-hearted parents, their bereaved wives, their orphaned children. They are part of us; their pain is our pain. After the sermon, and before beginning the *Yizkor* service, we shall recite a special memorial prayer for them. And of course we will do things – we will pray, we will give more than we promised to UJA and Bonds, and perhaps we will even try to use our automobiles less often, saving gas, thus depriving the Arab oil blackmailers of their nefarious devices. But we will also be happy and we will dance. Because this is the Jewish way.

The fourth element is this: *Simha* is itself a weapon with which to forge good news and battle evil. The author of the *Tanya* asks the following question: The Rabbis taught us that on Sukkot, during the days of the Temple, seventy sacrifices were offered up, equivalent to the traditional number of nations in the world. But why should that be so? Do we not know that the overwhelming majority of them hate Israel? In that case, if they are our mortal enemies, why should we offer sacrifices for them? The answer is this: The sacrifices were expressions of *simha*.

And with a Jew, *simha* trumps *sina*, happiness overcomes hatred; joy is the Jew's secret and most effective line of defense.

If we give in now to depression and despair and gloom we will hand a psychological and spiritual victory to our enemies. But when we dance on Simhat Torah, that is the greatest expression of Jewish defiance. *Am Yisrael hai*, our people of Israel will live!

We all saw that picture in *The New York Times* last week, the picture of an Israeli soldier, carrying a Torah scroll, surrendering to the Egyptians at the Suez. I wept when I saw it, as I am sure you did. It reminded me of those painful pictures of Jews, enrobed in *tallit* and *tefillin*, and carrying Torah scrolls as they were taunted by the Nazis. Furthermore, I felt a special connection to that young man, because I have been told that there was an exceptionally large number of yeshiva students (coming from the *yeshivot hesder*, schools like Kerem b'Yavneh, Yeshivat HaKotel, Yeshivat Har Etzion, Yeshivat Sha'alvim) who happened to be manning the lines on that fateful Yom Kippur day. I know quite a number of these youngsters, and I know their friends. So I wept, and I still do, for that boy and for his Torah scroll. But I will also sing for that boy this Simhat Torah. And I will dance with other Torah scrolls for that Torah scroll which now lies in captivity. Because no one can take our Torah from us – and no one can take us from our Torah. And no one can take Israel from us – and no one can take us from Israel.

Of course it is not easy to engage in *simha* when your heart is sitting *shiva* (mourning). But Torah wasn't made for convenience, for emotional luxury. Torah demands of us not only a discipline of action and appetite, but an iron discipline of emotion as well. It commands us to laugh even when we want to cry, to dance when we want to faint, to sing when we want ashes and sackcloth.

So we shall be happy tomorrow on Simhat Torah. We shall be happy because it is an act of faith. We shall be happy because it is an expression of *bitaḥon*, confidence in things to come. We shall be happy because our happiness issues not from childish and naive simplicity but from a recognition that life is complicated and complex and paradoxical. We shall be happy because our joy itself will overcome enmity and adversity, animosity and hostility. We shall try to restrain the sobs and sing out. And if a tear falls, we shall wipe it away and continue to dance.

Because when we hold the Torah, we know that no defeat is permanent, and that victory will surely come. "When you go out to war against your enemies" (Deuteronomy 20:1) and you will see all his armies gathered against you, horse and chariot, tank and jets and missiles, an army far greater in number than yours, outnumbering and overwhelming you – you shall not be afraid of them, for the Lord your God is with you, the God who took you out of the land of Egypt, and who let you triumph three times in the last twenty-five years against Egypt.

"And it shall be when war draws near" (Deuteronomy 20:2) that the spiritual leader, the *kohen* (priest), shall come forth and speak to the people and say unto them, "Hear O Israel, you are approaching this day war against your enemies. Do not let your heart melt and become faint, Do not be afraid. Do not panic. Do not buckle down in from of them. For it is the Lord your God who goes together with you to do battle with you against your enemies, and He will help you, redeem you, and bring you your victory" – and ultimately, bring *shalom*, peace.